

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 2545-3998

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ, КНИЖЕВНИ
И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC, LITERARY
AND CULTURAL RESEARCH

ГОД. I, БР. 2
ШТИП, 2016

VOL. I, NO 2
STIP, 2016

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. I, Бр. 2
Штип, 2016

Vol. I, No 2
Stip, 2016

ISSN 2545-3998
<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,
Република Македонија

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Гурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,
Republic of Macedonia

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, United States of America
Tole Belcev, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercrusse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Даница Гавриловска–Атанасовска (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип, Македонија
ISSN 2545-3998
<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip, Macedonia
ISSN 2545-3998
<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice per year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Д-р Драгана Кузмановска, декан на Филолошкиот факултет во Штип
FOREWORD

Dragana Kuzmanovska, PhD, Dean of the Faculty of Philology in Stip

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 Даринка Маролова

ПОСТАПКИ ПРИ ПРЕВЕДУВАЊЕТО НАСЛОВИ НА КНИЖЕВНИ
ДЕЛА ОД ГЕРМАНСКИ НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

Darinka Marolova

PROCEDURES WHEN TRANSLATING LITERARY WORKS TITLES
FROM GERMAN INTO MACEDONIAN

25 Natalija Pop Zarieva, Krste Iliev

COMPARATIVE LINGUISTIC ANALYSIS OF RUSSIAN AND ENGLISH
PROVERBS AND SAYINGS

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

35 Igor Grbić

OCCIDENTOCENTRIC FALLACY: DOWNSIZING THE WORLD, OR
KEEPING THE OTHERNESS OF THE OTHER

49 Марија Ѓорѓиева-Димова

ИСТОРИЈАТА КАКО ИНТЕРТЕКСТ

Marija Gjorgjieva Dimova

HISTORY AS AN INTERTEXT

61 Stefano Redaelli

POETICHE MATEMATICHE, MATEMATICHE POETICHE

Stefano Redaelli

MATHEMATICAL POETICS, POETICAL MATHEMATICS

71 Bilge Kaya Yiğit

SİNOPLU SAFAYÎ HAYATI ESERLERİ VE İNEBAHTI VE MOTON'UN
FETHİNİ ANLATAN FETİHNAMESİ

Bilge Kaya Jigit

SAFAYÎ WHO IS FROM SINOP, HIS LIFE, HIS WORKS AND THE
FETİHNAME OF İNEBAHTI AND MOTON

- 83 Snežana Petrova**
L'ACTION TRAGIQUE DES « FURIEUX »: LA MÉDÉE DE CORNEILLE ET SES SOURCES ANTIQUES
Snežana Petrova
THE TRAGIC ACTION OF “FURIOUS”: MEDEA BY CORNEILLE AND ITS ANCIENT SOURCES
- 93 Eva Gjorgjievska**
LES MOTIFS DU MATRICIDE DANS LES ÉCRITS DE JEUNESSE DE MARCEL PROUST
Eva Gjorgjievska
THE THEMES OF MATRICIDE IN THE EARLY WRITINGS OF MARCEL PROUST
- 99 Mahmut Çelik, Alirami İbraimi**
SABİTYUSUF ‘UN “KÖTÜ YÜREKLİ OLAN KİMDİR“ ADLİ HİKÂYESİNDE AİLE KAVRAMI
Mahmut Celik, Alirami İbraimi
THE FAMILY IN SABIT YUSUF’S “KÖTÜ YÜREKLİ OLAN KİMDİR?” STORY
- 107 Славчо Ковилоски**
ЗАПИСИ НА МАРГИНИТЕ: ОД КНИЖЕВНОТО НАСЛЕДСТВО НА МАНАСТИРОТ ТРЕСКАВЕЦ
Slavcho Koviloski
RECORDS ON THE MARGINS: FROM THE MONASTERY LITERARY HERITAGE OF TRESKAVEC

КУЛТУРА / CULTURE

- 115 Трајче Стојанов**
ЕДНА МОЖНА КРИТИКА НА БАХТИНОВАТА ИНТЕРПРЕТАЦИЈА НА ДОСТОЕВСКИ
Trajce Stojanov
A POSSIBLE CRITIQUE ON BAHTIN’S INTERPRETATION OF DOSTOEVSKY
- 127 Ана Попова**
LES PUISSANCES CÉLESTES ET LA SECONDE VENUE DU CHRIST SUR LES FRESQUES DE SAINT-GEORGES À POLOŠKO
Ana Popova
THE CELESTIAL POWERS AND THE SECOND COMING OF CHRIST IN THE PAINTED DECORATION OF ST. GEORGE AT POLOŠKO
- 143 Екатерина Намичева, Петар Намичев**
АВТЕНТИЧНОСТА И ЗНАЧЕЊЕТО НА ТРАДИЦИОНАЛНИТЕ НАСЕЛБИ ВО МАКЕДОНИЈА
Ekaterina Namiceva, Petar Namicev
AUTHENTICITY AND PRIDE OF VERNACULAR SETTLEMENTS IN MACEDONIA

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 159 Regula Busin**
REDEMITTEL AUS SICHT DES FREMDSPRACHLICHEN
ERWACHSENENUNTERRICHTS
Regula Busin
PHRASES FROM THE PERSPECTIVE OF FOREIGN-LANGUAGE ADULT
EDUCATION
- 171 Игор Станојоски**
ФОНЕТСКИ И ФОНОЛОШКИ ДЕВИЈАЦИИ ВО УПОТРЕБАТА НА
МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАЈ ПОЛСКИТЕ И УКРАИНСКИТЕ СТУДЕНТИ
Igor Stanojoski
PHONETIC AND PHONOLOGICAL DEVIATIONS IN THE USE OF
MACEDONIAN LANGUAGE BY POLISH AND UKRAINIAN STUDENTS

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 185 Весна Мојсова-Чепишевска**
МАКЕДОНСТВОТО КАКО СИМБОЛ НА ГРАДИТЕЛСТВОТО
Vesna Mojsova Cechishevskaa
THE MACEDONIANSHIP AS A SYMBOL OF BUILDING
- 193 Марија Гркова**
ЗА ЧУВАЊЕТО НА ИДЕНТИТЕТОТ НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
Marija Grkova
THE MAINTENANCE OF THE MACEDONIAN'S LANGUAGE IDENTITY

ДОДАТОК / APPENDIX

- 199** ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

ПРИКАЗИ

BOOK REVIEWS

Весна Мојсова-Чепишевска**МАКЕДОНСТВОТО КАКО СИМБОЛ НА ГРАДИТЕЛСТВОТО**

Апстракт: Овој текст се однесува на најновата книга на Стефан Влахов-Мицов со наслов „Творечки дострели во македонски дух“ која нуди едно најново систематично и аргументирано проследување на македонската литература и култура. Трудот не е само суво презентирање на ставовите изнезени во оваа книга, туку е и сериозно проследување, согласување, но и благо полемизирање со некои негови размислувања врзани за поновата македонска книжевно-критичка мисла.

Клучни зборови: *македонство, градителство, етноцентризам, космополитизам, идентитет.*

1. Вовед

Семејното воспитување, како и фактот дека е од мешан брак, го поттикнуваат Стефан Влахов-Мицов да (по)сака да ги осознае деталите во врска со **својот идентитет**. Себе си се смета за особено чувствителен по **прашањето на националните малцинства**, но и чувствителен за клучните превривања, и индивидуални и колективни, и книжевни и политички, на Балканот. Има објавено книги во различни области како литературна критика, философија на историја, социјална психологија, како и политикологија. Но, главна идеја која го води низ неговиот творечки живот е, како што вели и самиот, „да успееме да зачуваме повеќе од минатото културно наследство и од денешното, кое е создадено пред нашите очи“. (2016, стр. 369).

Во тој контекст и неговата најнова книга „Творечки дострели во македонски дух“ се затвора со промислувањето: „Не случајно уште древните верувале дека културата и уметноста ќе го спасат светот“. „Тоа е илузија“, пишува понатаму Влахов-Мицов, „но точно тој дел од човековиот живот, го оправдува неговото постоење. (...) ... ако културата не може да го спаси светот, таа го надживува. Затоа и една арапска поговорка тврди: „Сè на овој свет се плаши од времето, но времето се плаши од пирамидите“. (2016, стр. 368).

Ако ја прифатиме оваа идеја како провокација која бара да дадеме свој влог во изградбата на некои нови/ свои пирамиди, и тоа од сите нас што сме дел од културата, сопствена и општа, македонска и светска, тогаш со сигурност можеме да се запрашаме дали оваа книга на Стефан Влахов-Мицов може да ја игра улогата на некаква пирамида со која тој ќе му пркоси на времето, а со тоа и на поновата македонска книжевна историја? Зашто оваа негова најнова книга доволно провокативно, како во духот на онаа позната статија на еден од најголемите македонисти и национални дејци, Крсте

Петков Мисирков, прашува: „Шчо напраифме и шчо требит да праиме за однапред“.

И навистина што направивме и што треба да правиме во иднина?

2. Едно систематично и аргументирано проследување на македонската литература и култура

Стефан Влахов-Мицов ја пишува оваа своја книга како во еден здив, или тоа е само мој впечаток зашто токму така се чита – во еден здив! Но, многу скоро оваа книга веќе ќе го започне својот сериозен живот, зашто таа едноставно бара да биде прочитана по секоја цена и да биде оценета. Зашто таа провоцира, зашто скокотка, зашто коригира и поттикнува, зашто критикува и поставува некои свои нови видувања, како кога отворено кажува дека „македонската литературна критика има две главни слабости, првата е што ги оценува македонските поети, писатели, драматурзи, есеисти итн. низ призмата на македонскиот општествено-политички развој“ (2016, стр. 190, означеното е мое) и втората дека „не го анализира творештвото и на најголемите автори (...) концептуално, туку линиски, хронолошки (2016, стр. 190)“ или кога силно извикува дека при оценката на делото на Анте Поповски, таа, наша „македонска критика е во конфузна противречност“ (2016, стр. 288).

Оваа книга бара да биде прочитана и зашто поставува некои нови тези. Можеби токму најголемата и најпровокативната, за **македонството како симбол на градителството**, е онаа врз која се гради и целата приказна, негова и наша, за творечките дострели во македонски дух. Затоа и книгата се отвора со сознанието:

„Од почетокот на своето постоење до денес македонскиот народ е во постојан натпревар со времето. Во натпревар да го зачува својот идентитет, врз основа на тој идентитет и космополитски идеи да создаде безвременски творби во литературата и уметноста. (...) Силата на македонството, на македонскиот дух не е во војните и разурнувањата, туку во изградувањето. (...) Не случајно Гоце Делчев сакаше да го претвори светот во поле за културен натпревар меѓу народите. Зашто вистинската вредност на еден народ се разоткрива од големината на неговите идеи и од тоа што го изградил“. (2016, стр. 17-18).

Секако таа трпеливост и истрајност е покажана и докажана и на полето на **долготрајното и бавно чекорење до конечното стандардизирање на македонскиот јазик**. Немањето држава, која би ја менаџирала македонската култура, не го уништува јазикот. Тој се чува преку народната култура, се гради и надградува, па конечно во 1945-та година и да се стандардизира (кодифицира). Затоа, „не случајно народните песни стануваат основа на македонската литература. Во отсуство на држава и кодифициран јазик, тие се спојката на македонскиот идентитет, пренесувачи на традицијата, на погледот на светот, на самочувството“ (2016, стр. 95), зашто македонските просветители знаеле дека токму фолклорот, и пред сè песната, се основата на идентитетот, поентира Влахов-Мицов.

Како за носители на двете различни концепции за човековиот развој, **етноцентричниот и космополитскиот**, кои се претставени уште во

Библијата, се предодредени Евреите и Македонците како два „мали“ народи. „Ние веројатно никогаш нема да разбереме зошто Евреите и Македонците биле определени за носители на спомнатите два модела, но можам да ја сфатам замислата“, нагласува Влахов-Мицов, „зошто тие носители требало да бидат ’мали‘ народи. На тој начин се потцртува релативизмот на концептите, вклучително и ’голем-мал‘ не само во овоземни, туку и во вселенски размери“. (2016, стр. 11).

Во македонската историја има неколку циклуси на **експлозија** и **имплозија** на **македонското цивилизациско јадро**. „Првата експлозија на македонскиот космополитизам е во времето на Александар Македонски и по него. Втората е при двете македонски династии во Источната Римска Империја (Византија)“. (2016, стр. 93). Со посредство на хеленскиот и римскиот, а во средниот век и на балканските етноцентризми, космополитизмот се деформира и се уништува. „Сведоштво за првото е деформацијата на македонското богомилство, за второто – уништувањето на Самуиловата држава“. (2016, стр. 94). А **денешната глобализација** која е, всушност, **демонстрација на глобалниот етноцентризам (национализам)** е она што го загрозува македонскиот космополитизам, вели Влахов-Мицов. Во овој контекст исклучително полезно е да се консултира и најновата книга на Ранко Младеноски „Александар III Македонски во македонската книжевност“ која, според зборовите на Венко Андоновски, „претставува капитална, екстензивна, но и теориски одлично фундирана студија“ (Младеноски, 2016, стр. 7) и која бара, но во некоја друга пригода и во сосема нов текст, сериозен осврт.

Но, како се отвора книгата „Творечките дострели во македонски дух“?

Со размислувањата на двајца добитници на „Златниот венец“ на Струшките вечери на поезијата. Па така, кинескиот поет Беи Дао е изненаден како една мала држава како Македонија има толку силно влијание врз светската поезија, а пак, бугарскиот поет Љубомир Левчев ја именува Македонија како „Светска република на поезијата“ (2016, стр. 7). Во ова лежи и вистинската искра кај Стефан Влахов-Мицов за поривот да пламне и да се развие во **едно систематично и аргументирано проследување на македонската литература** и на нејзиниот светски придонес. Базата на тие аргументи лежи во творештвата на седум великани на македонската литература и култура:

Кочо Рацин, како симбол на македонската интелектуална експлозија;

Ацо Шопов, како поет со светски глас, како поет кој успеа македонското да го вгради како суштина во светските симболи на поетскиот израз;

Блаже Конески, како еден вид патријарх на новата македонска култура;

Гане Тодоровски, како најуникатниот, најоригиналниот македонски творец, страстниот експериментатор и на полето на јазикот, но и на изразот и на формата особено во слободниот стих во кој внесува публичност и уличен жаргон;

Анте Поповски, како поет кој ги научи и ѕвездите да говорат на македонски;

Петре М. Андреевски, кој како автор се храни од својот темен, морничав и трагичен вилает, исполнет со преданија, вражања, магии, знаменија од фолклорно и паганско потекло, и

Раде Силјан, како поет со една поетско-филозофска концепција што се збогатува истовремено и хоризонтално и вертикално.

Авторот како да ја зема четката в раце и како да ја започнува својата авантура во насликувањето на **портретите** на овие, според моето мислење, **нови седум численици**. Тие се дел од една нова ликовна и книжевно-историска експресија на Влахов-Мицов која се надврзува на познатите словенски седум численици насликани од нашите стари мајстори по македонските манастири: браќата св. Кирил и Методиј, потоа св. Климент Охридски, св. Наум Охридски, св. Сава, Горазд и Ангелариј.

Кои се координатите со кои тие ја испишуваат кружницата на македонската литература и култура?

Овие татковци на македонската култура ја имаат **длабоко во себе молитвата како творечки порив**, но и **како израз**. Зашто она што е воздухот за телото, тоа е молитвата за човечкиот дух.

Сите до еден се **исклучително оптоварени со судбината на Македонија**.

И сите го пишуваат и допишуваат сето свое творештво како **исклучителен поетски тестамент** зачинет со филозофија на болката.

Можеби сето ова е сублимирано во финалето на разговорите што Петре М. Андреевски ги води со Гордана Стојановска каде што вели дека како прво отсекогаш имало и, за жал, сè уште има две поларизирани струи меѓу Македонците, чиј патриотизам, главно завршува во нивните џебови. Како второ, дека му одсвонува она прашање што го поставува еден кардинал на заедничкиот ручек во Ватикан во 1973 и кое гласи: „Вие сте единствениот народ кој го носи македонското име, се гордеете со него, го опевате во народните песни, а во историските читанки сè започнува од Словените. Македонците никаде ги нема. Кај исчезнале тие, ако не во вас?“. Како трето, вели Андреевски, ние и својата **слобода** ја прифативме со голем талог на **ропска филозофија**. Како четврто, сите нè сакаат, ама само за себе: да си пополнат некоја своја историска празнина. Но, би биле неправедни ако не кажеме дека во таа нивна „љубов“ сме им помагале токму ние... И петто, како последно, адресата за вината на ваквата наша поставеност секогаш сме ја барале на погрешна улица. Никогаш не сме ја побарале првин во себе, заклучува Андреевски. (преземено од Влахов-Мицов, 2016, стр. 329-330).

Во испишувањата на кружницата на македонската литература и култура, Влахов-Мицов вистински тргнува од Григор Прличев, а завршува со Раде Силјан. Зашто во таа прва и последна точка одсвонува **татковината како основна мисла, грижа и болка**. „Прличев велеше: *Татко имаме еден, а таткојна е многу таткој...* За поетот Силјан драмата е веќе дека *на многу татковци е поделена татковината*. Односно, наместо да се размножува нејзината сила според повикот на Прличев, победува разединувањето поради

борбата кој да ја води татковината“. (2016, стр. 345). Патувањето заради страста за детектирање на творечките дострели во македонски дух е со почетна станица во приказната за Прличев, зашто тој, едноставно, се восприема како најголемо име на македонската 19-вековна литература и култура. Иако, на тоа укажува и самиот Влахов-Мицов, Прличев не можеме, па и не смееме да го сместиме во рамки на строго дефинирани граници на само една национална култура или литература. Неговото дело создава специфичен културен модел кој има општобалкански конотации. Притоа, не станува збор само за **јазикот** како примарен фактор кој го формира Прличев повеќе како балкански отколку само како македонски или бугарски писател. Ваквиот старт на Влахов-Мицов поттикнува да направиме нови обиди во рекапитулацијата на **Прличевото место во одделните балкански национални литератури и култури** (пред сè во македонската, бугарската и новогрчката) и со нив поврзаните „национални приказни“ („National Stories“),¹ но и да изнајдеме сили за нов интерпретативен пристап кон јужнословенската Преродба како целина, како и кон македонскиот романтизам како специфика кој од европските карактеристики најсилно го манифестира „интересот за македонскиот фолклор по две линии: собирање/ запишување и ползување на теми и мотиви од народната поезија“. (Сталев, 2010, стр. 91).

Впрочем, Григор Прличев, како и Никола Јонков Вапцаров, па донекаде и Венко Марковски, се точките од/ во/ со кои авторот постигнува забрзување. Потоа тој може многу полесно да почне да ја испишува кружницата на современите седум численици на македонската литература и култура.

Така, за Влахов-Мицов тоа што Пирин има централно место во творештвото на Вапцаров воопшто не е случајно, зашто овој хронотоп прераснува во **симбол на непокорството** и во **симбол на татковината**. Вапцаровата стихозбирка „Моторни песни“ останува незабележана од бугарските поети и критичари во времето во кое излегува. Најдобрите критики ги даваат Димитар Митрев и Ангел Жаров (Михаил Сматракалев), како и бугарскиот комунист Петар Марин (Семерџиев), а „... авторитетниот Тодор Павлов, којшто пишува цела книга пофалби за Венко Марковски, го премолчува Вапцаров“, пишува Влахов-Мицов (2016, стр. 125). Секако, во овој контекст треба да се спомене и надмениот однос на големата Елисавета Багрјана кон македонскиот поет. И сето тоа заради јасните ставови кои гласно ги манифестира со своето учество во „Македонскиот литературен кружок“ и заради гласно и јасно изговорената мисла: „Ние сме Македонци, а нашето творештво треба да биде во служба на македонската кауза“.

Рацин, пак, за Влахов-Мицов „...бил тоа што другите не можеле да бидат: **енциклопедист во своите дејства и во своите спознанија**. Човек со слободна мисла без идејна, политичка, социјална оптовареност. Ниту пак со

---

¹ Георги Сталев е крајно дециден кога вели дека прашањето „на чија литература ѝ припаѓа авторот и неговиот популарен *Сердарот*“ е беспредметно, при што ги истакнува бришењата на грчките и претензиите на бугарските книжевни историчари.

јазични предрасуди. Според Невенка Вујиќ, често ѝ велел: *Би сакал, да знам повеќе јазици и на секој би напишал макар по една песна или стих.* (2016, стр. 137-138; означеното е мое). Сепак, клучната теза која ја развива Влахов-Мицов лежи во неговите ставови околу некои логични и измислени (изнасилени) паралели Рацин – Вапцаров – Марковски за кои допрва треба да се полемизира. „...уште во гимназијата Марковски прави обиди во сите жанрови“ (2016, стр. 152), заклучува Влахов-Мицов, но тоа не го прави голем поет, велам јас. „Рацин од морални и тактички причини во почетокот пишува на српскохрватски јазик, но исто бил единствен во своите гледишта“ (2016, стр. 152), вели Влахов-Мицов. Пишувал на српскохрватски, зашто тој бил официјалниот/ службениот јазик на тогашното Кралство Југославија, велам јас. „Марковски пишува на народен македонски јазик, но со него ги воспевал македонските врховисти (...) Таа негова национална нестабилност се пројавува и на идејно ниво. Забележани се жолчни дискусии меѓу Рацин и Марковски во Македонскиот литературен кружок...“, поентира Влахов-Мицов, зашто според него, „За Рацин пишувањето на македонски јазик, особено во времето кога не бил официјално кодифициран, било голема одговорност. Одговорност пред новата македонска литература што била во ек на создавање, пред македонскиот народ“. (2016, стр. 152-153). Марковски, едноставно, има среќа, зашто вистинските македонски поети до средината на 1943 година загинаат и така доаѓа неговото време да го замени Рацин на слободната македонска територија. Тоа што Марковски зад себе остава опус од 50-тина книги, не може (и не смее) да го смести рамо до рамо до Рацин, па и до Вапцаров кои имаат одвај една книшка, едниот од 15-тина, а другиот од 20-тина песни. Впрочем, тоа е така, зашто на Марковски му „недостасува интелектуалната длабочина и мудроста на еден Рацин“. (2016, стр. 168).

Од тука навистина се забрзува темпото на испишувањето на македонската книжевна историја преку исчитувањето/ препрочитувањето на индивидуалните (и)стории на уште шест великани на македонската литература и култура: Ацо Шопов, Блаже Конски, Гане Тодоровски, Анте Поповски, Петре М. Андреевски и Раде Силјан.

3. Заклучок

Овие седум портрети поттикнуваат на некои нови/ идни обиди за рекапитулација, за препрочитување на нивното творештво, за рedefинирање на некои ставови на македонската книжевна историја и на македонската критика, како во врска со изнесениот став на Влахов-Мицов за тоа дека на Кочо Рацин не му се случува една обратна еволуција „од припадност кон авангарда до враќање кон традицијата“, како што го дефинира претходно Гане Тодоровски, зашто „Рацин не еволуира, туку се јавува како тактичар и како стратег“ (2016, стр. 170) и дека со таквото придвижување тој „ја модернизира македонската фолклорна традиција, ја издига на повисоко рамниште“. (2016,

стр. 173).² Ова значи дека тој отворено по однос на ова прашање не го поддржува овој став на Гане Тодоровски и заклучува: „Слично на Вапцаров, кој во бугарската литература, преку бугарскиот литературен јазик, ја внесе македонската духовност, така и за Рацин јазиците на кои пишува се само инструмент за откривање на македонскиот дух. И повеќе од тоа – за пројава на тој дух во европски контекст преку европските литературни текови како што е експресионизмот“ (2016, стр. 170). Или дека поетот Венко Марковски станува инструмент кој прераснува во вистинска „темпирана бомба“ и затоа не смее да се замижува пред сознанието дека заблуден за својата „големина“, прави сè „да му се признае тоа што никогаш не бил: *основоположник на македонската држава и на македонската литература*“ (2016, стр. 164). Ова се ставовите на Влахов-Мицов кои треба да се респектираат.

Во оваа вертикала на македонската култура, сепак, централното место го зазема Блаже Конески, **новиот отец Кирил**, кој пие од знаењето и пеењето на великиот Рацин, **новиот отец Методиј**.

Конески е „човек оркестар – автор на партитурите, и диригент, и исполнувач. (...) ...афирматор на македонската литература во светот и на светската литература во Македонија“ (2016, стр. 232), спој на „голем поет и голем научник“ (2016, стр. 240) за кого Влахов-Мицов пишува: „На Балканот 95 % од генијалците се националисти и шовинисти, зашто ја носат психата на своите народи. Во светски рамки, пак, можеби истиот процент од генијалните луѓе се вообразени и самите ги создаваат митовите за себе. Конески не е ниту едното, ниту другото. Кај него знаењата и достоинствата го заменуваат национализмот, а создадените митови за него имаат извор во неговата исклучителна скромност, во огромната разлика меѓу талентот и личното однесување. Друга особина на Конески е дека неговата улога далеку го надминува македонскиот и југословенскиот простор. Таа улога има општословенски, европски и светски дострели“ (2016, стр. 218).

Рамо до рамо до него стојат и:

Ацо Шопов кој „го бараше универзалниот збор за да ја открие вистината“ (2016, стр. 266);

Гане Тодоровски кој ја бараше „вистината преку водопад од зборови, кои се таложат еден врз друг, се дополнуваат, дообјаснуваат, меѓусебно си спорат“ (2016, стр. 266);

Анте Поповски кој знаеше дека да пишуваш за Македонија и за нејзината судбина значи да пишуваш за целиот свет и за судбината на човековата цивилизација (2016, стр. 288);

Петре М. Андреевски кој како голем поет „ги наведува читателите да се замислат дали реалноста е реална, а фантазијата – фантазија, а не обратно“ (2016, стр. 316) и

---

² Впрочем, на овој проблем се однесува и целата моја книга „Рацин и експресионизмот“ која е, всушност, една сублимирана верзија на мојот магистерски труд посветен на целокупното поетско творештво на Рацин пишувано на српскохрватски јазик. Во неа има и еден дел кој говори за тие експресионистички рефлексии во „Бели мугри“.

Раде Силјан, кој израснува во поет на една „одмерена архитектура на зборот“ (2016, стр. 351).

И сите тие се тука, вдомени во ова најново историско-книжевно остварување на Стефан Влахов-Мицов, зашто умеат најсилно да „македонствуваат“, зашто најверодостојно умеат, но и сакаат да се слеат во/ со овој збор, збор – единствена национална програма.

Библиографија

- Влахов-Мицов, С. (2016). *Творечки дострели во македонски дух*. Скопје: Матица македонска.
- Габер, В. (2011). *Крстопатите на Венко Марковски*. Скопје.
- Конески, Б. (1981). *За литературата и културата (книга 4)*. Скопје: Култура, Македонска книга, Мисла, Наша книга.
- Конески, Б. (1981). *За македонскиот литературен јазик (книга 5)*. Скопје: Култура, Македонска книга, Мисла, Наша книга.
- Миневски, Б. (22-23. 08. 2015). Кој пишувал на бугарски, кој на српски, а кој на македонски јазици. *Дневник*. Скопје: 6-7.
- Младеноски, Р. (2016). *Александар III Македонски во македонската книжевност*. Скопје: Македоника литера.
- Мојсова-Чепишевска, В. (2000). *Експресионистички рефлексии во Бели мугри. Рацин и експресионизмот*. Скопје: Менора, 158-179.
- Мојсова-Чепишевска, В. (2000). *Рацин и експресионизмот*. Скопје: Менора.
- Прличев, Г. С. (2010). *Сердарот*. Скопје: Галикул.
- Тодоровски, Г. (2009). *Книга за Венко Марковски*. Скопје.
- Шелева, Е. (2005). *Дом / Идентитет*. Скопје: Магор.

Vesna Mojsova Chepischevska

The Macedonianship as a Symbol of Building

Abstract: This text is related to the newest book of Stefan Vlahov-Micov „Creative reach in the Macedonian spirit“ which offers a newest, systematic and well-argued pursuit of the Macedonian literature and culture. The paperwork is not a dry presentation of the attitudes expressed in this book, but is a serious pursuit, affirmation, and also a mild dispute with some of his thoughts connected with the newer Macedonian literature-critical idea.

Keywords: *Macedonianship, building, ethnocentrism, cosmopolitanism, identity.*

